

Sajamski VODIČ

Danas
PISMO=GLAVA

MIODRAG MAJIĆ: „Saradnja“ pogubna po sudsku nezavisnost

TITANIK UDARIO U SANTU

Una Miletić

Uverovao sam da je domaćim čitaocima potrebno predstaviti pravi, punokrvni domaći triler, koji se odvija u realnim, domaćim okolnostima. I sâm sam se zasitio skandinavskih i američkih trilera, ali i njihovih bleđih kopija koje neretko gledamo u domaćoj produkciji. Okolnosti koje ovde postoje – naši sudovi i policijske stanice, ali i zločini koji se na ovim prostorima događaju, ne samo da ne zaostaju za onima opisanim u svetskim bestsellerima, već su često i zanimljiviji od njih – kazao je za *Danas* Miodrag Majić, sudija *Apelacionog suda* u Beogradu predstavljajući svoj roman *Deca zla* i ukazujući na momente realnosti koji ovo delo prožimaju.

Knjigu je objavio *Vulkan*, na čijem će sajamskom štandu Majić 26. oktobra potpisivati svoje delo.

■ Odakle inspiracija za ovu knjigu?

– Osnovu priče predstavlja slučaj u kojem sam davno postupao. Dugo me je progono, i shvatio sam da je priča o ljudima koji su njime pogođeni vredna pričanja, svakako u izmenjenim okolnostima i sa izmenjenim likovima. Kasnije sam tu priču povezo sa još jednom teškom i značajnom pričom koja je na ovim prostorima ostala neispričana, i tako je nastao roman. Ne mogu naravno da otkrijem previše, jer bih u suprotnom onima koji roman još

uvek nisu pročitali, pokvario čitalačko iskustvo.

■ Koliko je samo delo inspirisano realnim problemima u srpskom pravosuđu, ili ste možda inspiraciju crpili iz drugih oblasti ili mašte?

– Teško je pomisliti da se neko ko se gotovo četvrt veka bavi srpskim sudstvom, može tek tako lišiti onoga što poznavanje realnih prilika nudi. A i zašto bi? Verovao sam da je domaćim čitaocima potrebno predstaviti pravi, punokrvni domaći triler, koji se odvija u realnim, domaćim okolnostima. I sâm sam se zasitio skandinavskih i američkih trilera, ali i njihovih bleđih kopija koje neretko gledamo u domaćoj produkciji, gde se akteri, u pokušaju imitiranja, ne ponašaju realno. Okolnosti koje ovde postoje – naši sudovi i policijske stanice, ali i zločini koji se na ovim prostorima događaju, ne samo da ne zaostaju za onima opisanim u svetskim bestsellerima, već su često i

Foto: Durad Šimić

Ne verujem da u Srbiji postoji slobodno novinarstvo, baš kao što ne verujem ni da postoje nezavisan sud, regulatorna tela ili univerzitet

zanimljiviji od njih. Pa ipak, kao što sam više puta naveo, bilo bi pogrešno *Decu zla* posmatrati kao dokumentarni roman. Puno toga je izmaštano, i time učinjeno prijemčivijim svakodnevnom čitaocu.

■ Da li, kao i u vašoj knjizi, u Srbiji politika i sudstvo „sarađuju“, i da li je to ispravno kad je reč o sprovođenju vladavine prava i nezavisnom sudstvu?

– Mnogo puta sam govorio o tome zašto je ta *saradnja* pogubna po sudsku nezavisnost. Nudio sam gomile dokaza i za tvrdnju da mi, zapravo, nikad na ovim prostorima nismo ni iskusili period postojanja stvarne sudske vlasti. Sve to moguće je pronaći i u romanu. Trudio sam se da čitaocu predstavim što realniju sliku pravosuđa u Srbiji danas. Tako smo došli do slike sudstva u kojem ima i nedozvoljenih uticaja, korupcije i nepotizma, ali u kojem postoje i neki hrabri, pošteni ljudi, koji se trude da što savestnije obave svoj posao. Da li je to, i u kojoj meri, moguće ostvariti u društvu totalne dominacije izvršne vlasti, pitanje je na koje bi svako od nas, uveren sam prilično lako, mogao da da odgovor.

■ Knjiga pored „pravnih“ ima i ljubavne i egzistencijalne momente, kako se ljudi u svakodnevnom životu pronalaze u sličnim „situacijama“ iz knjige?

O ROMANU

Priča prati uspešnog beogradskog advokata Nikolu Bobića koji se nevoljno upušta u slučaj odbrane osumnjičenog za brutalno ubistvo narodnog poslanika i jednog od od kandidata sa ozbiljnim šansama za premijersku poziciju na predstojećim izborima. Čini to kako bi pomogao bivšoj ljubavnici, tužiteljki Ani Basti, ne sluteći da su ubistvo i, naizgled, jednostavan slučaj, samo vrh ledenog brega ispod kojeg se nalazi mnogo toga prećutanog o našoj ne tako davnoj prošlosti. Suočavajući se sa jednom po jednom gorkom, a prećutanom istinom ovdašnjeg društva, Bobić se postepeno suočava i sa sopstvenim avetima. Tako nam priča potvrđuje da su lični i opšti usudi najčešće duboko povezani – opisao je Majić radnju njegove knjige *Deca zla*, konstatujući da je reč je o romanu trilerskog tipa.

– Jedan od ciljeva koje sam pred sebe postavio pišući, bio je da, u što je moguće većoj meri, učinim likove trodimenzionalnim. U stvarnom životu ne postoje heroji *bez mane i straha*, oni koji nemaju loše dane, slabe strane i promašaje. Ne postoje ljudi koji nemaju i svoje tamne tačke, slabosti ka određenim ženama ili kompleksne odnose sa roditeljima. Zato sam sopstvene junake opteretio opusom poteškoća koje svakodnevno srećemo kod ljudi sa kojima dolazimo u kontakt. Pored toga, i kroz praksu, ali i kroz svakodnevni život, naučio sam da su često najzanimljiviji ljudi oni koji oličavaju ta jedinstva suprotnosti. Reč je o dobrim ljudima koji su prinuđeni da čine loše stvari ili pak lošim ljudima, kada ih život navede da učine pravu stvar. Tu nastaje priča. Mislim da deo uspeha romana treba tražiti i u ovoj živopisnosti likova koji ga nastanjuju.

■ Koliko mediji, koji na neki način „zagorčavaju“ život glavnom junaku, to čine i u realnosti? Postoji li slobodno novinarstvo ili se ono koristi u „političke svrhe“ kako bi se kreirala povoljna slika po moćnike, a naučrbi onih koji rade svoj posao?

– I mediji su u romanu predstavljeni onako kako ih, kao autor, u našoj realnosti vidim. Drugim rečima, ne verujem da u

ISPRAVKA

U jučerašnjem *Sajamskom vodiču*, potpuno neverovatnim sticajem okolnosti, u izjavi osnivača i vlasnika *Lagune*, ovogodišnjeg *Izdavača godine* Beogradskog sajma knjiga, u naslovu je navedeno ime Dragan, umesto Dejan Papić.

Izvinjavamo se gospodinu Dejanu Papiću, njegovim saradnicima, i čitaocima *Danasa*, zbog ove nenamerne greške.

Dragan Stošić,
urednik *Sajamskog vodiča*

MIODRAG MAJIĆ: „Saradnja“ pogubna po sudsku nezavisnost

Nastavak sa 1. strane

Foto: Đurađ Šimić

Srbiji postoji slobodno novinarstvo, baš kao što ne verujem ni da postoje nezavisni sud, regulatorna tela ili univerzitet. Postoji, nažalost, sve manji krug pojedinaca u svim institucijama i branšama, koji se ne mire sa stanjem konstantnog propadanja. Na moju veliku žalost, društvo me odavno podseća na *Titanik* nakon sudara sa santom. Velika većina se pomirila sa tim da će brod potonuti, i da će na dno sa sobom povući najveći deo onoga što smo, kao civilizacija, vekovima stvarali, onoga za šta su ginuli milioni. Oni najbogatiji i najbliži upravljačkoj kabini, trude se da potkupljivanjem, ili ćutanjem, obezbede pojas ili mesto u čamcu kojim će, kada vir povuče olupinu na dno, pobeći odavde. Za to vreme uveravaju nas da je sve OK i da nema razloga za paniku. Samo pojedini, oni koji i dalje veruju da je ovaj naš brod vredan čuvanja, još uvek pokušavaju da pokrpe rupe i time učine mogućim da najveći deo korpusa jedne nacije, njene supstance, ipak sačeka neka srećnija vremena. Naravno, svakim danom je sve više onih koji veruju da će ovakva zalaganja biti jednako bezuspešna, kao što je to bio i slučaj sa najpoznatijom brodskom havarijom u istoriji.

■ Usporedite pravosuđe i kulturu – književnost u Srbiji, šta su prema vašem mišljenju, najveći problemi ovih oblasti kod nas?

– Kad jedna nacija tone, i naročito onda kad tone tako dugo kao što je to sa nama slučaj, onda je nerealno očekivati da bilo koji segment društva ostane neoštećen. Zato su suštinske razlike u stepenu rastakanja pojedinih oblasti danas sve teže uočljive. Moguće je da je kultura jedna od retkih oblasti u kojoj vlada još veća zapuštenost i marginalizacija nego što je to slučaj sa pravosuđem. Mrtva je trka, jer i za jednu i za drugu oblast moćnici imaju velike reči i krupna obećanja, ali samo onda kad je evropskim komesarima potrebno pokazati kako su naše namere, kad je o braku sa Evropom reč, ozbiljne. Međutim, čim se okrenu ka sopstvenom dvorištu, okreću se i retorici i postupcima koji su ovde tradicionalno na boljoj ceni. Tako su umesto kulture i vladavine prava (te fotošopirane strane našeg odraza), za nas redovno namenjena samo prostota i autoritarnost, na koje smo valjda svikli. Drugim rečima, kultura, i pravo kao njen sastavni deo, ovde su najčešće samo ukrasi kojih je među prvima dozvoljeno lišiti se, kad naiđu vunena vremena. ▲

SONJA ĆIRIĆ: I novinarka i spisateljica – teško

Nagrada za najbolju dečju knjigu Beogradskog sajma knjiga pripala je i Sonji Ćirić – urednici nedeljnika *Vreme* – za roman *Neću da mislim na Prag* u izdanju *Lagune*. „Nemam reč kojom bih opisala šta mi znači ovo priznanje, toliko sam bila iznenađena, potpuno zgranuta da sam za SMS koji mi je stigao pomislila da je to za nešto drugo, neku stranu nagradu. Znači mi mnogo jer nema veće manifestacije knjige od ove“, kaže laureatkinja.

A o tome da li će zvanje urednice u jednom važnom nedeljniku zameniti za zvanje spisateljice knjiga za decu kaže da već godinama pokušava da bude i jedno i drugo. „Ali to mi ne polazi za rukom – dodaje – jer je novinarski posao vrlo zahtevan i jede sve živo, svo vreme koje postoji i teško je odvojiti neki trenutak samo za pisanje, koje opet podrazumeva posvećenost i koncentraciju, tako da sumnjam da ću u tom pokušaju uspeti“.

I. M.

Foto: Stanislav Milošević

Nina Gugleta, direktorka i urednica Izdavačke kuće Arete

Čitaju se popularni i poznati pisci

Alejandro Hodorovski, Nik Kejv, Dejvid Linč, Virdžinija Vulf, Skot Ficdžerald samo su neke od kulturnih ličnosti čije knjige, pored toga što se odlično prodaju, čine i osveženje za posetioce Sajma – kazala je za *Danas* Nina Gugleta, direktorka i urednica IK *Arete*, koja objavljuje njihova dela.

– Moja prva ljubav je Hodorovski. Sa njim sam krenula kao veliki fan njegovih filmova i njegove umetnosti. Dizajnerka Jana Vuković od početka je bila samnom. Razmišljajući o tome kako se isticati u moru izdavaštva, shvatila sam da je pored kvaliteta važan i paket, odnosno izgled dela. Jana i ja smo se nadovezivale i to mi se dopalo. Ispričam joj nešto o knjizi a ona potpuno slobodno, kao umetnica, to doživljava na pravi način. Padam na prve njene predloge – ukazuje Gugleta, ističući da nije bilo korekcije, jer su na isti način doživljavale kako to knjiga treba da izgleda.

Kako objašnjava, nije ni pretpostavljala da će ljudi tako dobro reagovati na romane Aleandra Hodorovskog, *Gde ptica peva najlepše* i *Sin crnog četvrtka*, za koji kaže da je vrsta kvaziautobiografskog romana, gde Hodorovski priča o svojoj porodici koja dolazi u Čile, a kasnije i o sebi – kako stasava i kako počinje da se bavi umetnošću.

Oba romana Nika Kejva – *Smrt zeke Monroe* i *I mađarica ugleda anđela* prosto su osveženje na ovom Sajmu i jako se lepo prodaju. Interaktivne knjige za odrasle, sa potpisom Vanje Nikolić, *Plašim se i Je*be mi se su*, čini mi se, prve interaktivne knjige za odrasle kod nas, gde se zapisuje, žvrlja, i vraća. Tu su i klasici kao Virdžinija Vulf koja nakon pedeset godina ima nov prevod *Gospođe Dalovej* te *Nežna je noć* od Skota Ficdžeralda, u prevodu Irine Vujičić. Linč odlično ide, kao i *Arete knjiga godine*

Jadranke Milenković *Soba 427* – primećuje Gugleta.

Njena želja (inspiracija) je da dobra, lepa, kvalitetna i savremena književnost dopre do ljudi. Svake godine IK *Arete* održava otvoren konkurs za knjigu godine, a nagrada za najbolji rukopis je objavljivanje dela.

– Ove godine Jadranka Milenković je pobedila sa romanom *Soba 427*. Na taj način pokušavamo da otvorimo vrata domaćim neafirmisanim piscima. Čini mi se da se domaća književnost kod nas čita ukoliko je pisac popularan i poznat, ali jako je teško meni kao mladom izdavaču da doprem do ljudi – ukazuje Gugleta i dodaje da je važno da izdavači međusobno sarađuju i da međusobno oslušuju šta ljudi žele da čitaju. „Na taj način se odražava i kulturna politika“, primetila je ona i zaključila da će se držati svog ukusa, znajući da su kvalitet *Arete* ljudi prepoznali. U. Miletić

ŠERIF BAKR:

Mladi sve više čitaju

Naša izdavačka kuća postoji već 44 godine – ranije smo objavljivali knjige svih žanrova, a od 2010. potpisujemo književne prevode iz celog sveta – kaže za *Danas* Šerif Bakr, predstavnik jednog od najznačajnijih egipatskih izdavača, *Al Arabi Publishing and Distributing*. „Objavljujemo dela iz književnosti zemalja o kojima znamo veoma malo, maltene da američkih i britanskih autora u našem katalogu nema. Objavili smo knjige iz 52 zemlje. Vrlo nas zanima književnost sa područja bivše Jugoslavije, zato i jesmo na ovom Sajmu. Pokušavamo da dodemo do savremene književnosti koja može da zanima arapskog čitaoca“, pojašnjava Bakr.

O tome kakav odjek knjige koje objavljuje imaju kod čitalaca Bakr objašnjava da, s obzirom da ne objavljuju bestselere ni dobitnike *Nobelove nagrade za književnost*, „u

početku je bilo izuzetno teško, pa smo odlučili da nam knjige ne budu skupe, da budu svakom dostupne. To je dalo dobre rezultate, skoro deceniju kasnije imamo verne čitaoce koji vole ono što objavljujemo. Mislim da je ključ našeg uspeha u savremenim prevodima koji su napisani jednostavnim govornim jezikom. Arapski čitaoci su navikli da prevodna književnost bude napisana ozbiljnim, teškim akademskim jezikom, pa je ovo bilo osveženje“, objašnjava Bakr i napominje da su im i knjige vizuelno atraktivne. Bakr dodaje da mladi vole da čitaju i da podjednako čitaju knjigu u papiru i elektronsku. Vole savremene arapske i strane autore. „Pokušavamo da postignemo ravnotežu između književnosti koja je pisana akademskim i govornim jezikom i mislim da u tome uspevamo“, kaže Baktr. V. Matković

Foto: Stanislav Milošević

MUHAREM BAZDULJ: Sve što nas okružuje priziva distopiju

SVET BEZ SINOVA

Una Miletić

dileme koje se nalaze pred Srbijom lakše je iščitati kroz varnice koje ponekad blesnu na kulturnom polju, nego kroz stranačku nadgornjavanju u parlamentu ili u medijima. Dnevno-politički jezik je zatrovan i teško proziran, suštinski lažljiv i pretvoran, dok se u kulturnom sektoru vrednosne tendencije mnogo iskrenije ispoljavaju. Zbog toga je kultura kod nas još uvek važna, koliko god bila sirotinjska – kazao je za *Danas* Muharem Bazdulj pisac, novinar i prevodilac.

On je predstavio svoju novu knjigu *Posljednji muškarac*, koju je objavio *Vulkan*, na čijem će sajamskom štandu, 26. oktobra potpisivati primerke svog novog dela.

■ **Recite nam više o vašoj knjizi „Posljednji muškarac“, kako ste se odlučili za žanr i šta vas je inspirisalo da se bavite baš ovom temom?**

– Roman je ponešto futuristički; dešava se tokom 2027, sa flešbekovima koji idu unazad do 2020. U njemu se imaginira svet sličan našem, ali s jednom velikom razlikom. U tom svetu se više ne rađaju muška deca. To je ponešto distopijska vizija sveta bez sinova.

■ **Da li u trenutnom svetskom društvenom uređenju vidite nešto što vodi ka distopiji?**

– Meni se čini da apsolutno sve vodi ka distopiji. Često mi se učini da je logičnije da je naš svet plod mašte nekog scenariste sklonog tragičnoj satiri, negoli stvarnost. A ako pitate šta vodi ka distopiji, lakše bi bilo reći šta ne vodi, pošto praktično sve što nas okružuje priziva distopiju.

■ **Često se u „naučnofantastičnim“ delima provlači kritika realnog društva i poretka, da li u vašoj knjizi čitalac nailazi na indirektnu kritiku stvarnosti?**

– Naravno da nailazi. Ako ne ciljate čisti eskapizam, romani smešteni u budućnost, uvek suštinski govore o sadašnjosti, ali s malo pomerenim fokusom. Važno mi je, međutim, da naglasim da u *Posljednjem muškarcu* nema naučnofantastičnih elemenata na način na koji se oni pojavljuju, recimo, kod Asimova, Artura Klarka ili Roberta Šeklija. To nije, u takvom smislu, žanrovski roman. On je, kao u onoj Kunderinjoj definiciji romana, primer *istraživanja postojanja*, a pomeranje u budućnost mi je bilo nužno da bih mogao koliko-toliko da opišem kako se u srednjoročnom okviru menja svet kad se desi nešto što izgleda nezamislivo.

■ **Da li vam je kao muškarcu bilo komplikovano da pišete iz ženskog ugla – pošto je glavna junakinja pedesetogodišnja žena?**

– Jedna od najvećih lepota književnosti, bilo da ste pisac, bilo da ste čitalac, jeste mogućnost da pobegnute od sebe, da stanete, kako se to kaže, u tuđe cipele. U tom smislu, volim da pišem iz ženske perspektive, i neke od meni najdražih priča koje sam napisao, u

■ **Ozbiljno novinarstvo u štampanim medijima, a takvi mediji su, po mom mišljenju, kičma celokupne medijske scene, praktično je na samrtnoj postelji**

knjizi *Čarolija*, recimo, pisane su iz prvog lica u ženskom rodu. Ovde je to ipak drukčije, pošto je roman pisan u trećem licu, mada glavna junakinja koja je i fokalizator jeste žena. Čini mi se da u knjizi koja se zove *Posljednji muškarac* morate priču da ispričate iz ženske perspektive, kao što i priču o

Foto: Stanislav Mijoljović

posljednjem čoveku, ako se već gađamo žanrovskim konvencijama, mora da ispriča android.

■ **Da li se knjiga dotiče ravnopravnosti polova, pošto se može pomisliti da postoji mala asocijacija, pa, po vašem mišljenju, da li je došlo do jednakih prava u društvu i na šta delo u tom smeru ukazuje?**

– Nisam, naravno, pisao esej ili studiju, pa se nisam bavio ravnopravnošću polova kao temom, ali u ovakvoj knjizi, na neki način, možete da pobegnute od asocijacija na tu temu. Kroz celi roman se provlači istorija borbe za ravnopravnost polova te se kroz različite prizme posmatra kako je ta ideja sprovedena, odnosno, kako ju

je uopšte moguće sprovesti. Moja knjiga je roman, pa ne daje nikakve eksplicitne recepte, ali na jednom nivou, makar i šaljivo, sugerise da bi svet možda bio bolje mesto kad muškaraca uopšte ne bi bilo. A ako me pitate kao građanina, i ako se pitanje odnosi na Srbiju ili njoj susedne zemlje, jasno je da se ovde, kad je reč o pravima žena, kaska u odnosu na razvijeni zapadni svet, usprkos simboličnim potezima gde žene eventualno preuzimaju neke od vodećih političkih funkcija i slično.

■ **Koji je status novinarstva i književnosti, kojima se vi bavite, kod nas u Srbiji?**

– Svi smo svedoci da novinarstvo prolazi kroz teške dane. Pišem za novine od 1996, za srpske i

beogradske od 2003, i bez ikakve teatralne apokaliptičnosti, stanje, po mom iskustvu, nikad nije bilo gore. Ozbiljno novinarstvo u štampanim medijima, a takvi mediji su, po mom mišljenju, kičma celokupne medijske scene, praktično je na samrtnoj postelji. Da se od odgovor čega je to posledica, trebala bi nam čitava knjiga, a možda ni cela jedna knjiga ne bi bila dovoljna. Pomalo sam se bavio time u mom prethodnom romanu *Kvadratni koren iz života*, u kome je glavni junak novinar. Taj moj junak, koji je celi profesionalni život posvetio novinarstvu, kaže na jednom mestu – „Preživeće tabloidi i stranački bilteni, kao što će i apokalipsu da prežive bubašvabe i stenice, ali novina biti neće“. Čini mi se da smo jako blizu realizaciji takvog scenarija. Novinari i urednici tu nisu najkrivlji, ali nisu ni posve nevini. Ako su vlasnici novina sve podredili profitu, pa je ozbiljno novinarstvo stradalo u toj kalkulaciji, kod novinara i urednika se desila kombinacija potcenjivanja publike i potpunog podleganja virusu *interaktivnosti* pa gomila novinara više vremena, truda i energije troši na emotivno-moralističke statuse na društvenim mrežama, nego na tekstove i članke koje pišu.

■ **Kako generalno opisujete status kulture u našem društvu?**

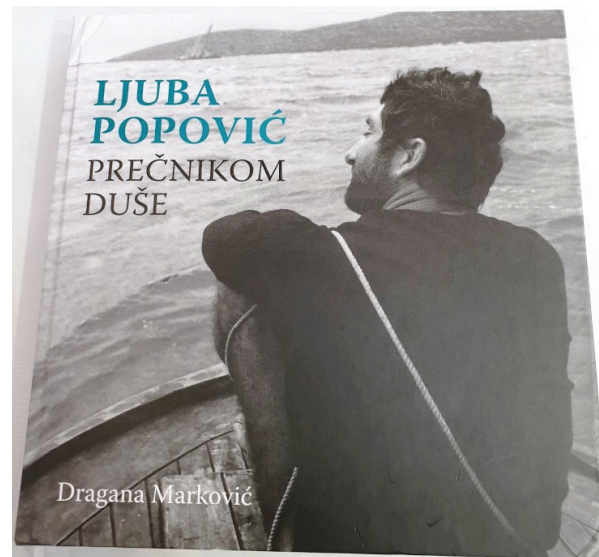
– U dve reči: stabilno marginalan. I da se razumemo, ne mislim da je to do kraja loše. Sa te svoje marginalne pozicije, kultura u mnogo čemu služi kao lakmus-papir celokupnih društvenih kretanja i kao avangarda sukoba koji su tek pred nama. Dileme koje se nalaze pred Srbijom lakše je iščitati kroz varnice koje ponekad blesnu na kulturnom polju, nego kroz stranačku nadgornjavanju u parlamentu ili u medijima. Dnevno-politički jezik je zatrovan i teško proziran, suštinski lažljiv i pretvoran, dok se u kulturnom sektoru vrednosne tendencije mnogo iskrenije ispoljavaju. Zbog toga je kultura kod nas još uvek važna, koliko god bila sirotinjska, ako niste miljenik vladodržaca ili upravljača stranim fondacijskim novcima. ▲

Nagrada ULUPUDS

Tradicionalne nagrade *Udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti i dizajnera Srbije* (ULUPUDS) sinoć su uručene na Sajmu knjiga. Žiri, koji su činili David Vartabedijan (predsednik), Danijela Paracki i Zoja Bojić, izabrao je laureate u više kategorija. Najbolja *Fotomonografija* je *Slovenski krug, zaboravljena magija verovanja / The Slavic Circle, forgotten magic of belief* (Zavod za udžbenike, Beograd 2019) Marka Stamatovića. Najbolja *Monografija o savremenom stvaraoču* je *Dobrosav BOB Živković* (Kreativni centar, Beograd 2019) grupe autora. *Monografija iz oblasti isto-*

rije umetnosti, koja se najviše dopala žiriju je *Manastir Treskavac* (Institut za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd 2019) Svetlane Smolčić Makuljević. Najbolji *Umetnički dokument* potpisuje Dragana Marković (*Ljuba Popović – Prečnikom duše / Ljuba Popović, le diameter de l'ame, Službeni glasnik*, Beograd 2019). U kategoriji *Filosofija umetnosti* najbolja je bila Iva Draškić Vićanović sa knjigom *Zavodjenje uma, ogleđi iz estetike* (Dosije Studio, Beograd 2019). *Izdavački poduhvat* su *Crkve i manastiri Srbije, temelji naše tradicije* (*Vulkan*, Beograd 2019) autora

Vladimira Dulovića i urednika izdanja Dubravke Trišić. *Nagrada za najbolju ilustraciju* pripala je Borisu Kuzmanoviću za *Dar-mar* (Kreativni centar, Beograd 2019), za koji je tekst napisala Dragana Mladenović. *Nagrada za Opremu izdanja* pripala je *Drvenim pričama – Severni pol* (Drvene priče, Beograd 2019), autorke Ivane Mijuca (ilustracija i grafičko oblikovanje Biljana Mihajlović). Konačno, *Nagrada za najbolju dečju ediciju* pripala je ediciji *Posebni prijatelji* autora Gorana Markovića (tekst) i Alekse Jovanovića (ilustracija), u izdanju čačanske *Pčelice* (2019). J. T.

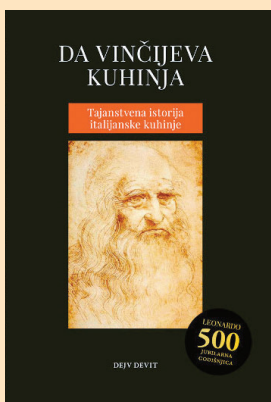

Gastronomska divot-izdanja Samizdata B92 i Službenog glasnika

Kod poslednjeg zalogaja u Da Vinčijevoj kuhinji

Dve izdavačke kuće, *Samizdat B92* i *Službeni glasnik*, zaslužne su što ovogodišnji Sajam knjiga nije prošao bez gastronomije i to zahvaljujući divot-izdanjima ovih izdavača koja su se držala zlatnog pravila da „svaka priča o hrani mora da bude i priča o ljudima“. U tom duhu nastale su *Birtija – Kod poslednjeg zalogaja* Vesne Almong i Aleksandra Vasovića (*Samizdat B92*) i *Da Vinčijeva kuhinja* Devja Devita (*Službeni glasnik*).

Novinari i, sudeći po *Birtiji*, uspešni gastronomski pisci, Vesna Almong i Aleksandar Vasović, u 70 jestivih priča donose mirise, ukuse i atmosferu sa raznih meridijana u kojima do tančina opisuju recepte i način spremanja najneobičnijih jela, uglavnom tradicionalnih, kao i zavodljive pripovesti o njihovim kuvarima. Magija šerpi, činija i tanjira sa domaćim i belosvetkim kulinarским navikama i specijalitetima, od majka-Marine supe, šopske salate i faširanih šnicli, koje su obele-

vio povodom 500. godišnjice od smrti velikog renesansnog genija Leonarda da Vinčija. Istoričari tvrde da je među savremenima bio „poznatiji po organizovanju raskošnih banketa i spektakularnih pozorišnih predstava nego po svom umetničkom geniju“, iako je bio vegetarijanac. Devit za ovu svoju knjigu tvrdi da je „samo deo fascinante i

malo poznate priče o poreklu italijanske kuhinje koju prati od renesanse do modernog doba, kroz priče o kuvanju, piću, kuhinjskim izumima i naravno receptima i kuvarima. Njeni glavni junaci su istorijske ličnosti, od Leonarda da Vinčija, koji je bio glavna inspiracija za ovu knjigu i njegovog slugu Sakoma Karpoti – Salaja, preko majstora Martina od Koma, autora prvog modernog kuvara (*Knjiga o veštini kuvanja* iz 1460), do Bartolomea Sakija – Platina, koji je inspirisan delom majstor-Martina nešto kasnije napisao sopstveno delo *O iskrenom zadovoljstvu i dobrom zdravlju*. Društvo im prave i kuvar pape Pija Petog Bartolomeo Skapi, čija

je *Umetnost kuvanja* poznatija kao *Opera*, objavljena 1570. u Veneciji, uticala na mnoge generacije italijanskih kuvara, kao i vojvoda od Milana Lidovika Sforcu, mecenu Da Vinčijevog umetničkog rada, ali i čuvenih gozbi i Katarine Mediči, supruge francuskog kralja Anrija Drugog, kojoj pripada zasluga za značajno poboljšanje hrane na dvoru u Parizu, kako tvrdi Dejt Devit. Uzbudljiv sadržaj, Da Vinčijeve ilustracije, egzotični recepti – sve to sadržano je u ovom najnovijem naslovu iz *Glasnikove* kolekcije *Umetnost u gastronomiji*. J. T.

Zlatni vitez Nebojši Vujoviću

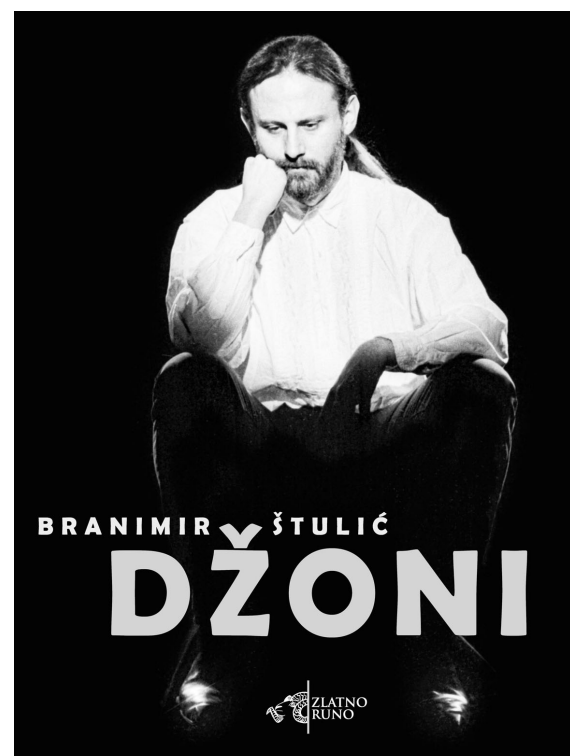
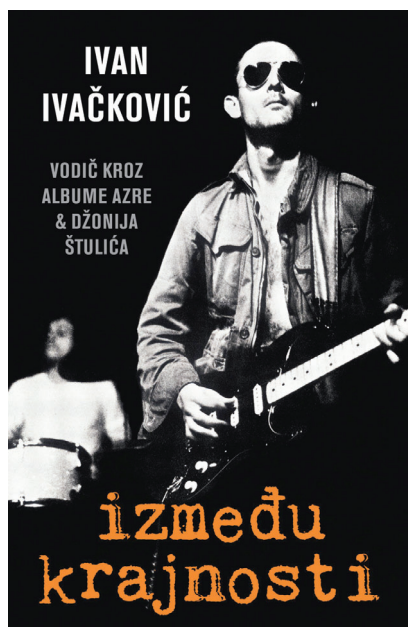
Slovenski literarni forum *Zlatni vitez* nagradio je Nebojšu Vujovića za knjigu o Dejtonskim mirovnim pregovorima – *Poslednji let iz Dejtona*, koja je objavljena prošle godine. Nagrada je dodeljena za oblast publicistike, a uručena je na forumu koji je upravo završen u ruskom gradu Pjatigorsku. Žiri je nagradu dodelio, kako je obrazložio, „za trajnu vrednost neposrednog svedočenja o događaju koji je suštinski kreirao balkanski region“. D. B.

FENOMENI

Branimir Džoni Štulić izdavačka zvezda 64. Međunarodnog beogradskog

Lozinka generacije koja je odrastala uz A

Iz nekog razloga jedan od najvažnijih muzičara jugoslovenskog *Novog talasa*, Branimir Džoni Štulić tema je čak tri sajamska izdanja – jedno se pojavilo uoči Sajma knjiga, a dva su na štandove i promocije stigla pravo iz štamparije. *Laguna* je objavila prvu od tri najavljene knjige Ivana Ivačkovića o Štuliću i njegovoj grupi *Azra*, sa naslovom jednog od njenih albuma *Između krajnosti*. Knjižara *Zlatno runo* Snežane Ranković na Sajmu je predstavila reprint fotomonografije iz 1995. *Branimir Džoni Štulić* iz objektivna Kamenka Pajića i sa tekstom Dušana Vesića. *Službeni glasnik* je izdavač prve doktorske disertacija na svetu sa tu-

generacijska pripadnost autora, nego i činjenica da se kod nas u muzici posle toga više ništa značajno nije dogodilo.

Ivačković naglašava da pripada generaciji koja je odrastala i sazrevala uz *Azru* i *Džonija Štulića* i to u njihovom najboljem periodu – zlatnim danima koji počinju izlaskom njihovog prvog singla sa pesmom *Balkan*, a završavaju se sa albumom *Krivo srastanje*. „Singl je obavljen 1979, a album 1983. Sve što je između toga jeste zlatan period *Azre* – albumi *Sunčana strana ulice*, *Filigranski pločnici*, *Ravno do dna*“, *Kad fazani lete* i *Krivo srastanje*, kao poslednji. Ono što je kasnije Džoni snimao nije bilo ni do kolena ovo-

On smatra da je Štulić *nesumnjivo i dalje važan* i na ostalim prostorima bivše SFRJ, ali na drugi način – „u dimenziji nostalgije zato što ta muzika podseća ljude na bolja vremena nego što su sadašnja“. Prema Ivačkovićevim rečima, Štulić je važan i za radoznale duhom koji žele da znaju kako je to nekad bilo. On ističe da je „u tom smislu, knjigu *Između krajnosti* namenio i svojoj generaciji, ali i generaciji koja je sada mlada“. Njegov vodič kroz Štulićeve i *Azrine* albume je analiza dela „najvećeg generacijskog pesnika i glasnogovornika“, sa ekskluzivnim fotografijama i omotima, ali i kritika priča o „mitovima i zabludama Štulićevog holandskog egzila“.

Kao što je Štulić uvek bolje zvučao uživo na koncertima nego na studijskim albumima, tako je i sajamsko predstavljanje fotomonografije o njemu unelo duh *Arze* dok su o novom izdanju knjižare *Zlatno runo*, iz prve ruke, govori njegovi tvorci – fotoreporter Kamenko Pajić i rok kritičar Dušan Vesić, uz pomoć publike, uglavnom sa Štulićevih svirki ne samo u Beogradu nego i Temišvaru, za koji je tada, kako se čulo, Srbija bila Zapad. Ovim reprint izdanjem fotomonografije o Štuliću, Kamenko Parj je ostvario jedan od svojih snova. Foto materijal je snimljen tokom poslednje Štulićeve mini-jugoslovenske turneje – 1990. u Novom Sadu, Beogradu i Subotici, na kojoj je svirao sa *Sevdah šatlbendom* (Jurica Pađen, Tomislav Šojat i Branko Knežević).

Kamenko Pajić, koji već 20 godina živi i radi u Vašingtonu, kaže da je na ovaj fotoesej potrošeno 26 rolni filma, a da je Štulić bio u ulozi glumca i režisera. Na promociji nije bilo mnogo reči o samom Štuliću, da se njeni učesnici ne bi poput Ivačkovića, našli na društvenim mrežama sa Štulićevim komentarima dužine romana. Ipak, konstatovano je da bi sve što je o ovom kontroverznom muzičaru napisano tokom proteklih 40 godina stalo u knjigu od tri hiljade strana.

PORTRET JEDNOG KRALJA

Na ovom Sajmu izdavači su se bavili i prvim novovekovnim kraljem Srbije Milanom Obrenovićem, i to izgleda na osnovu istih izvora. Izdavačka kuća *HeraĎu* objavila je *Portret jednog kralja* Nebojše Jovanovića. Jovanović je istoričar, pisac, leksikograf, poznat kao poznavalac dvorskog života obe srpske dinastije – Obrenovića i Karađorđevića. *Portret jednog kralja* najavljen je kao celovit uvid u biografiju kralja Milana, uključujući i manje poznate detalje zabeležene u kraljevim *Memoarima* objavljenim 1902. u Cirihi. *Laguna*, koja je 2018. počela da se bavi životom kralja Milana, u knjizi Dejana Mihailovića *Podvizi i stradanja grofa od Takova*, pre ovog Sajma objavila je *Memoare kralja Milana*, sa naznakom da se prvi put na srpskom jeziku objavljuje „deset poglavlja iz života prvog srpskog kralja na osnovu dokumenata iz kraljeve zaostavštine“. Reč je o prevodu s nemačkog Dušice Milojković, sa predgovorom Nebojše Jovanovića, pod nazivom *Portret jednog kralja*. Kako se navodi kraljeva biografija je delo njegovog savremenika, nepoznatog nemačkog autora s početka 19. veka, koji se poziva na autobiografske zapise samoga kralja, a koja je objavljena 1902, samo godinu dana posle smrti unuka Jevrema Obrenovića, rođenog brata kneza Miloša.

mačenjima Štulićevih pesama, koja je nedavno odbranjena u Novom Sadu. Po Sajmu se priča da to nije kraj nove izdavačke produkcije o, kako bi Petra Janjatović rekao, „jednom od najvećih mističara domaće rok scene“, ali niko ne zna precizno o čemu se radi.

„Da li je slučajno to što se ove godine svi bave Džonijem Štulićem? Mislim da se u pitanju nalazi i odgovor. To je sticaj okolnosti. Ne verujem da postoji neki poseban razlog“, kaže za *Danas* Ivan Ivačković, koji se slaže da je jedan od razloga za često preispitivanje junaka *Novog talasa*, ne samo

me što sam nabrojao. Meni su *Azra* i Džoni Štulić važni utoliko što su oni bili lozinka naše generacije, nas koji smo bili mladi u vreme *Azrinih* najboljih, zlatnih dana, zbog čega postoji ta lična, intimna dimenzija i naklonost ka *Azri*. To je ono što je subjektivno, a ono što je objektivno jeste da su *Azra* i Štulić, u periodu od 1979. do kraja 1983, snimili albume koje mnogi smatraju najboljim pločama uopšte objavljenim u jugoslovenskom rok muzici. Te ploče su položile sve testove vremena, koji su najteži i najnemilosrdniji u umetnosti“, objašnjava Ivačković.

g sajma knjiga

ZRU

„Činjenica da se knjiga o Branimiru Džoniju Štuliću našla u našoj biblioteci *Leksis* pre svega je posledica velikog interesovanja za njegovo delo koje vlada i sada kad se pesnik i rok muzičar povukao u Holandiju, a tome će evo decenije. To je razlog zbog kog je *Službeni glasnik* objavio knjigu Zlatimira Gajića *Rok pesnik Branimir Džoni Štulić*. To je zapravo prva doktorska disertacija na svetu koja se bavi tumačenjem Štulićevih ranih i poznih pesama, a sa posebnim akcentom na političku, društvenu, ekonomsku, ali iznad svega kulturnu situaciju u tadašnjoj Jugoslaviji, koja je na neki način iznedrila autore kao što je Džoni Štulić“, kaže za *Danas* Vladimir Roganović, urednik u *Službenom glasniku*.

On smatra da ovu enciklopedijsku obimnu monografiju od ostalih taze izdanja o Štuliću izdvaja naučni pristup – „utemeljena je na pouzdanim, naučnim, arhivskim izvorima, kao plod Gajićevog desetogodišnjeg proučavanja“. Roganović ukazuje da je to zapravo i prva objavljena doktorska disertacija o jednom rok pesniku. Na pitanje da li se time ponovo otvara pitanje o preispitivanju književnih granica postavljeno posle *Nobelove nagra-*

IZABRANA DELA ARČIBALDA RAJSA

Da je novosadski *Prometej* stigao da do Sajma odštampa izbor iz dela Arčibalda Rajsa ovaj poznati švajcarski forenzičar, kriminolog, hemičar, publicista i istinski prijatelj srpskog naroda, koji počiva na beogradskom *Topčiderskom griblju*, dok mu je srce sahranjeno na *Kajmakalanu*, takođe bi bio među istorijskim ličnostima koje su privukle više izdavača na ovogodišnjem beogradskom bazaru knjige. Ovakom su se na Sajmu pojavila samo izabrana dela Arčibalda Rajsa za koja su *Zavod za udžbenike* i *Kriminalističko-policijski univerzitet* dobili *Posebno sajamsko priznanje za doprinos u oblasti nauke*. Izdavači su Rajsova izabrana dela bili kandidovali za izdavački poduhvat godine. Reč je o petoknjžju sa naslovima: *Rajsovi ratni dopisi iz Srbije 1914-1918*, *O zločinu Austro-ugaro-bugaro-Nemaca 1914-1918*, *Vizionar moderne policije*, *O Srbiji i Srbima* i *Srbi o Rajsu*.

de Bobu Dilanu, Roganović odgovara da je „kvalitet – autentičnost i originalnost, osnova koja održava svaku književnost, bila ona pevana, pisana, pričana, emitovana kroz različite medije“.

„Svako da Dilan sve to ima. On je uz *Bitlse* i na neki način Bouvija, jedan od autora koji je presudno uticao i na Džonija Štulića. To je u ovoj knjizi veoma pomno objašnjeno. Osobnost Štulićeve poetike i njegovog rok pesništva nesumnjiva u odnosu na sve ostale autore njegovog vremena. Gajić u ovoj knjizi daje pomnu analizu svih pesama sa svih albuma Džonija Štulića, bilo kao osnivača i frontmena grupe *Azra*, bilo kao solo izvođača, sve do njegovog drugog i verovatno konačnog odlaska u Holandiju. Gajić uz to daje i uvide u osnovne pojmove koji se tiču popularne kulture, rokenrola, masovne kulture, muzike crnog čoveka, muzike belog čoveka, početka rokenrola na području Jugoslavije“, napominje Roganović.

Posle svega izrečenog i objavljenog možda je najprikladnije citirati deo teksta Dušana Vesića, koji prati reprint fotomografije o Štuliću. „Ko je uistinu Branimir Džoni Štulić? Trubadur? Glasnik slobode? Revolucionar? Vođa? Mesija? Ludak? Prevarant? Izdajnik? Ništa od toga? Sve to zajedno? Čini mi se da još zadugo niko neće pouzdano objasniti. On je čovek koga niko ne može do kraja razumeti. Bez obzira na sav kvantitet, dao je malo, a ostavio mnogo. Bio je sve i bio je ništa. Govorio je da ne zna šta je rokenrol, a bio je jedan od retkih koji su ga dostigli. Ali, da li je to ono što je on zbilja želeo? I da li je to, na kraju krajeva, uopšte važno? Njegova priča tek čeka da bude ispričana“.

Jelena Tasić

Pedeset godina „Kose“ – pedeset godina šišanja?

MIKS MEDIJA

O tome kako je izgledala *umetnost pobune* krajem 1960-ih godina i da li je i gde je nestala u današnjem vremenu, razgovarali su na sajamskoj tribini *Miks medija*, naslovljenoj *Pedeset godina „Kose“*, *pedeset godina šišanja?* rok kritičar i psiholog Žikica Simić, izdavač i pisac Vladislav Bajac i istoričar Predrag Marković. Razgovor je moderirao Vule Žurić.

Predstava *Kosa*, svedoči Žikica Simić, bila je fantastična, ne samo zbog rok muzike koju je voleo od ranije. On je te, 1969. kada je *Kosa* premijerno i izvedena u tadašnjoj Jugoslaviji, kao drugoj ili trećoj zemlji na svetu nakon Amerik, bio brucš koji je došao u Beograd da studira psihologiju. Seća se glumaca koji su bili i odlični muzičari – Saše Radojičića, Dušana Prelevića, Branka Milićevića, Miše Jankećića, Mire Pejić i kako je sve bilo uzbudljivo i neobično za to vreme – glumci su silazili sa scene među publiku, na sceni je bilo nagih žena... Bez obzira na to da li je to bilo prvo izvođenje na svetu nakon Ameriko, ono je bilo najznačajnije jer mi smo bili zemlja iza gvozdene zaveske koja doduše u našem slučaju nije bila tako gvozdена što potvrđuje i ova radikalna predstava koja je blagonaklono primljena, rekao je Simić.

Kosa je simbol zlatnog doba u kulturi tadašnje SFRJ, nadovezao se Predrag Marković, podsećajući na jugoslovenski liberalizam i to da je imidž zemlje bio da bude *zapad istoka i istok zapada*. Istog trenutka kad se ova predstava pojavila na *Brodveju*, u Beogradu su počeli da rade na njoj i to, smatra Marković, govori o dve stvari – da su oni koji su postavljali *Kosu* bili sigurni da će to da prođe, kao i da je režim bio izuzetno darežljiv pa je, na primer, poslao ekipu ljudi na njujorsku premijeru. Pare za kulturu davane su širokogrudno i umetnici su mogli da ih troše na šta hoće. Pri-

tom, doneti nešto iz sveta u roku od dva, tri meseca, pre pojave interneta bio je poduhvat i to ne samo kreativni, nego i producerski. Nekoliko godina kasnije nastaju i *Aprilski susreti*, koji su takođe bili slobodoljubivi i skupi što je dozvoljavao otvoreni budžet o kakvom umetnici danas mogu samo da sanjaju, podvukao je Marković. Mira Trailović, kao vrhunski umetnički rukovodilac, imala je potpuno odrešene ruke da dovede koga god. I sve to, osim novca, govo-

od njih i priključio glumcima na sceni, da bi potom u hvalospevima pričali o beogradskoj *Kosi* kao jednoj od naj u svakom smislu.

Najzad, na već uobičajno pitanje nakon razgovora o kraju šezdesetih godina 20. veka – šta se dogodilo sa pobunom danas, pre svega među mladim ljudima, sagovornici nisu imali precizne odgovore. Simić je podsetio da su 1960-e bile godine idealizma, ali i da su u njima stasavale najprivilegovanije generacije u

Foto: Stanislav Miličević

rio i o potrebi da se kultura vrati intelektualcima jer su resursi čak i danas veći nego što se misli, problem je samo ko ih troši.

Mira Trailović bila je neprikosnovena, podvukao je i Vlada Bajac, jer su se političari uverili da zna bolje od njih. On sam nešto kasnije bio je urednik kulture u *Studentu* i svedoči da su oni kao mladi pravi skandale i bili anarhični, te zbog toga s vremena na vreme zabranjivani i cenzurirani, ali da je sve zapravo bilo vrsta igre i atmosfera u kojoj se ispitivalo dokle idu granice slobode. Bajac podseća i da to što je *Kosa* delovala kao improvizacija zapravo uopšte nije bilo tako, ona je najozbiljnije pripremana, čitavih osam meseci, Čirilov i Bora Čosić radili su na prevodima i prepevanju stihova, od početka su planirane glumačke alternacije i znalo se ko kada igra. Antologijska je priča kako su autori Rado i Ragni prisustvovali izvođenju *Kose* pa se jedan

svetskoj istoriji. Marković smatra da ni današnje generacije nisu tako loše ako se imaju u vidu demonstracije čaka nakon govora mlade Švedanke Grete Tunberg, ali je razlika to što danas nema krovne ideologije kakva je u šezdesetim bila mešavina marksizma, seksualnog liberalizma, upotrebe droga... Najveći kapacitet, kaže Marković, imaju ekološki protesti koji nisu zasnovani u idealizmu već u krajnje realnom stanju stvari. Ali, da nema generacije poput one šezdesetih koja se pak može uporediti sa interbrigadistima tridesetih godina 20. veka, koji su istupali protiv fašizma, i on je potvrdio dodavši da su današnji mladi konzervativni. Simić se nadovezao rekavši da su među ondanšnjom mladeži, kako se to govorilo, bili popularni filozofi poput Markuza i Froma i njihove knjige, a danas su to naslovi poput – *kako postati uspešan menadžer* i *kako zaraditi puno para*. **I. Matijević**

Lovac na umove

Ljubitelji popularne *Netflix*ove TV serije *Lovac na umove* na ovogodišnjem Sajmu mogu pogledati istoimenu knjigu po kojoj je serija snimljena. Njeni autori su Džon Daglas i Mark Olšejker, sa engleskog ju je prevela Nataša Krivokapić, a izdavač je *Dereta*. Specijalni agent Džon Daglas je tokom svoje dugogodišnje karijere u *FBI* jedinici za podršku, u istrazi pomoću profilisanja i analize mesta zločina postao legendarna ličnost zato što je uspeo da privede pravdi neke od najozloglašenijih serijskih ubica. Daglas je poslužio kao uzor za lik Džeka Kroforda iz kultnog filma *Kad jaganjci utihnu*. Prvi je počeo da se ozbiljno bavi profilisanjem ne bi li što bolje razumeo um zločinaca poput Čarlsa Mensona, Džejmisa Erla Reja ili Teda Bandija. Koristeći svoj neverovatni talenat da se stavi u poziciju predatora i plena, Daglas je svako mesto zločina pažljivo i detaljno proučavao. **V. M.**

Foto: Stanislav Miličević

ZOOM

Branko Rosić, novinar, kolumnista i pisac, potpisivao je svoj novi roman *Za sutra najavljuju konačno razvedranje* na sajamskom štandu *Lagune*. „Posle deset meseci knjiga živi. Čekam njene druge oblike u TV seriji ili filmu, a možda i u stranom izdanju. Knjiga je detektovala stvarnost i sadašnjicu ne samo ovde već i u Evropi jer je migrantska kriza i promena dominantna u evropskim razmišljanjima“, kazao je Rosić za *Danas*, konstatujući da nije pisao političku knjigu iako ona ima politički aspekt. Nije kako kaže pravio ni *rusku salatu* da bi zadovoljio sve, već se kao i u onome što konzumira, tvrdio da delo bude slojevito, kako bi ljude *hvatao na više nivoa*. **U. M.**

Kletva Kainova, drugi put

SAJAMSKE PREMIJERE

Francuski list *Figaro* objavljuje 1874. vest o srpskom vampiru plemiću Nikoli Borovcu, koju brojni američki listovi prenose. Pariška javnost je uznemirena. Ko je taj „ugledni, naočiti intelektualac“?

Početkom 18. veka, španski izvori govore o *neobičnom kovčegu* pripelom brodom u Kartageni na ime

padima vampira gde god su mrtvačka kola bila viđena. Da li je to bio Nikola Borovac i zbog čega je otišao u Francusku? I da li je slučajnost što je 1720. izbila kuga u Marseju, epidemija koja uvek prati hodočasnika...

Sve to i još malo naći ćete u novom romanu Aleksandra Tešića *Kletva Kainova*, odnosno, drugom tomu planirane trilogije.

„Suočena sa izbijanjem nove epidemije kuge s teritorije Osmanlijskog

gia posthuma, po istoimenoj studiji Karla Ferdinanda de Šerca iz 1706“.

Ovim početkom prve knjige *Kletve Kainove* podsećamo one koji su ga pročitali, a novim čitaocima pokušavamo da postavimo okvir, kako bi lakše razumeli njen nastavak.

„Kako bih započela priču o ovoj knjizi – objašnjavao je Tešić nakon izlaska prve knjige – potrebno je da se vratim nekih 300 godina unazad, u period Kraljevine Srbije, tj. Vojne komandature

jednog srpskog plemića. Svedoci govore o čoveku koji je pokupio sanduk i odvezao ga mrtvačkim kolima. Ubrzo, Španijom kolaju priče o napadima vampira gde god su mrtvačka kola bila viđena. Da li je to bio Nikola Borovac i zbog čega je otišao u Francusku? I da li je slučajnost što je 1720. izbila kuga u Marseju, epidemija koja uvek prati hodočasnika...?

carstva, Habsburška monarhija je početkom 18. veka podigla sanitarni kordon u dužini od skoro 1.900 km. Protezao se južnom i istočnom granicom monarhije i Transilvanije, i predstavljao najduži stalni kopneni kordon u evropskoj istoriji.

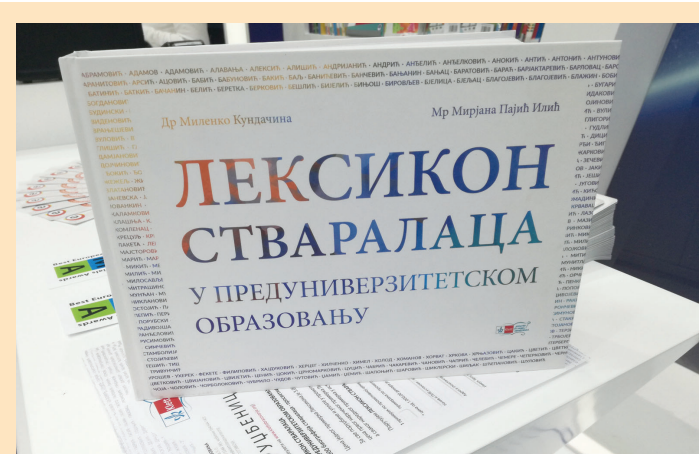
U nedostatku pravog leka, pribegavano je četrdesetodnevnoj izolaciji zaraženih. Kordon su sačinjavale lokalne vojne trupe i austrijsko medicinsko vojno osoblje.

Međutim, od neprijateljskih Osmanlija stizala je pošast strašnija od kuge. Epidemija vampirizma potresala je južne granice monarhije i prodirala u njenu unutrašnjost.

Koliko su ozbiljno shvatali problem vidi se po tome što su lokalni organi vlasti morali direktno da obaveštavaju Dvorski ratni savet u Beču i njihovu Dvorsku sanitarnu komisiju, Sanitätshofkommission. Zvaničan naziv za vampirizam bio je ma-

Kraljevine Srbije. Nakon, svima poznate, 1389. godine, istorija Srbije krenula je smerom koji nijedna država ne bi želela da ima u svojoj istoriji – vlast je prešla u tuđinske ruke i počela je petstogodišnja tama u istoriji koja će se okončati početkom 19. veka. Međutim taj period je svakako buran, sa događajima koji su i te kako bitni, a većini malo poznati. Ovde ću preskočiti znatan deo tog perioda i preći odmah na početak 18. veka i doba u kojem je smeštena radnja ove knjige.

Nakon *Požarevačkog mira* 1718. formirana je Kraljevina Srbija – oblast u okviru i pod upravom Habsburške monarhije, koja je postojala sve do 1739, da bi nakon te godine ponovo postala turska teritorija. Prvi upravnik Kraljevine Srbije bio je Eugen Savojski (jedan od likova ovog romana i kraljev savetnik) koji je upravljao iz Beograda i kome su izveštaje podnosili provizori (upravitelji) 11 distrikata (delova na koje je ova oblast podeljena)... D. S.

HILJADU NAJBOLJIH VODIČA KROZ ŽIVOT

LEKSIKON

U nameri da širu javnost upozna sa stručnim i naučnim stvaralaštvom prosvetnih radnika, udruženje *Klet društvo za razvoj obrazovanja* objavio je *Leksikona stvaralaca u preduniverzitetском obrazovanju*, koji su priredili prof. dr Milenko Kundačina i mr. Mirjana Pajić. Svrha *Leksikona*, koji je promovisan na Sajmu knjiga, jeste da predstavi prosvetne radnike koji su stvarali i koji i dalje aktivno stvaraju, a po objektivnim rezultatima se izdvajaju od kolega iz profesije. Među koricama ovog luksuznog izdanja u tvrdom povezu, na čak 704 strane, nalazi se 1.000 najboljih vodiča kroz život – vaspitača, učitelja, nastavnika, pedagoga – koji su generacije najmlađih vaspitavali, naoružavali znanjem, razigravali im duh i maštu. „Oni su

učenje pretvarali u radost saznavanja, a školu u najdražu ustanovu. Ostali su u dušama i srcima svojih učenika, koji ni u trenucima najvećih životnih uspeha nisu zaboravljali svoje učitelje, svesni toga da su zahvaljujući i njima ostvarili značajne rezultate. Takvi vaspitači su razgorevali u svojim učenicima prirodne nadarenosti i sposobnosti, pomagali im da postanu celovite ličnosti, da budu i znalci i humanisti, da svojim znanjem doprinose svojoj otadžbini. Najbolji primeri takvog znalackog, plemenitog i odgovornog rada sa brani su u ovom *Leksikonu stvaralaca* i treba da budu poznati i široj javnosti. Ovaj leksikon će svakog prosvetnog radnika podstaći da se usavršava, jer i oni najbolji uvek mogu težiti ka boljem“, kaže prof. dr Mladen Vilotijević, recenzent *Leksikona*. V. A.

VUK – MITSKI PREDSTAVNIK SRPSKOG NARODA

Nama je iz stare književnosti sačuvan jedan katalog naroda, u kome je svaki narod vezan za poneku životinju, izjednačen s njom. U katalogu spomenuti su bliži i dalji narodi. Bližim, poznatijim narodima uvek je tražen životinjski ekvivalent po kakvoj unutrašnjoj vezi. Za Srbina se npr. kaže da je vuk, i to je sasvim na svom mestu utoliko što je vuk (...) mitski srodnik i predak Srbinov, uopšte mitski predstavnik srpskog naroda. (Veselin Čajkanović)

Sofija Lundbrej sa čitaocima

Zadivljena sam činjenicom da su moje knjige prevedene na 35 jezika među kojima je i srpski – kaže za *Danas* Sofija Lundbrej, koja je potpisivala svoje romane *Upitnik je pola srca* i *Crveni adresar* na sajamskom štandu *Lagune*, koja je njen ovdašnji izdavač. „Mislim da su moji romani kod publike popularni zato što pišem o prošlosti, a mnogo je teško raščistiti sa prošlošću. Ponekad nas prošlost određuje mnogo više nego što bismo hteli. Posebno se usredsređujem na psihološko prikazivanje likova, pokušavam da razumem jezik duše i ljudskih osećanja koja su, poput ljubavi, univerzalna“, kazala je švedska novinarka i književnica Sofija Lundbrej. V. M.

LIST **Danas**
NA
MEDIA MARKETU
2019

Od 23. do 27. oktobra 2019.
Štand dnevnog lista *Danas*
Hala 3 Beogradskog sajma

NEDELJA 27.10.

Dečiji Dan

- 10.00 do 16.00 časova - **Izložba pinjata od Danasa**
- 12.00 **Radionica za decu – crtanje „Kako zamišljate novinare?“**
- 13.00 **Takmičenje u razbijanju pinjate**
- 14.00 **Predstava** udruženja za pomoć osobama sa smetnjama u razvoju Stari grad „**Živimo zajedno**“
Dođite da se družite sa nama!

Foto: Stanislav Milojković

Gerilsko izdavaštvo na manifestaciji knjige

Izdvojili bismo Dašu Drndić i njen roman *Canzone di guerra*, neku vrsta nastavka romana *Umiranje u Torontu*, koji smo objavili prošle godine i bitno nam je da Dašine knjige budu kod nas, mislim da im je to prirodni dom, a to je i ona mislila i sa njom smo i dogovorili ova dva izdanja, koja nažalost ona ne može predstaviti, ali smo mi sretni i ponosni što su te knjige tu – istakao je Vladimir Arsenić, urednik kikindske *Partizanske knjige*, koja se ove godine prvi put samostalno predstavlja na Sajmu knjiga u *Hali 1* na galeriji.

„Tu je i roman *Jugoslav Ane Vučković* koji je takođe primjereno na Sajmu i to je jedna od lepih i uspešnih saradnji, mislim da će se ova knjiga prodati i biti hit“, ocenjuje Arsenić i dodaje, „ono što ja posebno volim je roman Stiva Sem-Sanderga koji se zove *Izabrani*, obimom naša najveća knjiga, a njen autor, Švedanin, nadao se, vrlo uskoro i jedan od kandidata za *Nobelovu nagradu*. On je već dobitnik važnih priznanja – dobio je *Pri Mediči* u Francuskoj, sad je nominovan za *Avgustovu nagradu*, najveće priznanje u Švedskoj, nosilac je nekoliko državnih stipendija, dobitnik još nekih nagrada u Evropi, dakle, nama vrlo važan autor koji se bavi važnim temama. Trenutno je po-

pularan njegov roman *Duplo ve* (od *Vojcek*), po Bihnerovoj drami, a mi smo objavili *Izabrane* iz 2013. godine, sa temom *Holokasta*, u kome se radi o bolnici u Beču koje je služila kao eksperimentalna bolnica za decu sa posebnim potrebama. Taj roman je pisao u dokumentarističkom maniru i mnogo se poklapa sa onim što je radila Daša Drndić, pa su to komplementarne knjige.

Na pitanje da li je njima kao, kako im i naziv govori, gerilskom, malom izdavaču bitno što su na velikom Sajmu knjiga i da li je za Sajam bolje što na njemu postoje i oni, Arsenić kaže: „Mislim da bi bilo laskavo za nas same da kažem da je bolje za Sajam da mi postojimo. Mi smo shvatili da, s obzirom na to da se broj izdanja umnožio – stigli smo do 47 naslova – moramo da uđemo u trku. Možemo mi da se pravimo da stojimo izvan takmičenja, ali, iako je ovo veliki vašaš, Sajam je istovremeno i priredba. Dovoljno ljudi može da vidi i nas i to je prilika da se predstavimo. Mi to radimo u najboljem svetlu u kome umemo, pošto nam je ovo prvo pojavljivanje na Sajmu, shvatili smo šta ćemo unaprediti za sledeću godinu, važno nam je što smo ovde jer smo naučili mnogo, kao iskustvo je veoma značajno“, zaključuje urednik *Partizanske knjige*. **I. M.**

U godini velikog jubileja bez ijednog prigodnog crkvenog izdanja na Sajmu knjiga

Tihi ljubitelji knjige i posetioci promocija

Godina u kojoj SPC obeležava osam vekova samostalnosti prošla je bez ijednog prigodnog crkvenog izdanja na ovogodišnjem Sajmu knjiga. Na štandu *Srpske patrijaršije* našla se doduše, u luksuznoj kutiji zapakovana, monografija sa *luk-suznom* cenom, zbog koje su mnogi na prvi pogled pomislili, privučeni grbom i ambalažom, da se SPC (ne)opravdano kritikuje zbog (ne)obeležavanja sopstvenog jubileja. Iza luksuznog pakovanja jeste sjajna monografija posvećena 800. godišnjici samostalnosti SPC, ali nije crkveno izdanje, nego deo prošlogodišnje produkcije IK *Data Status – Srpska pravoslavna crkva – osam vekova istorije u slici i reči*, čiji su autori Boris Stojković, Valentina Vuković i Srđan Ercegan.

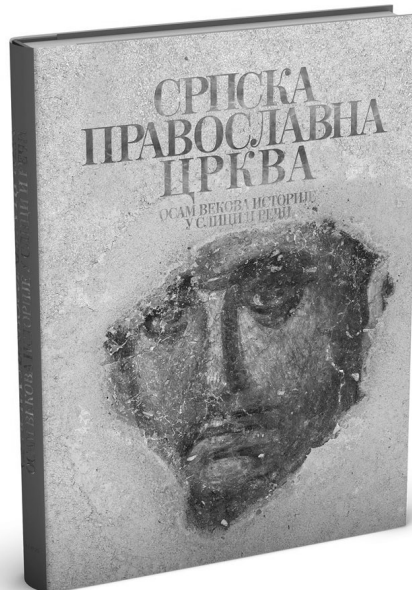
Iako na štandu *Patrijaršije* prigodnog jubilarnog crkvenog izdavaštva nema, jubilej je našao mesto u ovogodišnjem sajamskom programu, što je možda razlog da se ovih dana na Sajmu knjiga može videti više sveštenika, monaštva pa i srpskih vladika, neko nekoliko poslednjih godina zajedno. Većina arhijereja SPC su tu kao tihi ljubitelji knjige i posetioci sajamskih promocija, mada su neki od njih i učesnici sajamskog programa. Svečanom otvaranju sajamskog predstavljanja Republike srpske prisustvovao je mitropolit dabro-bosanski Hrizosom (Jević), član *Simoda SPC*, jer je ovogodišnji nastup RS u znaku 500. godišnjice *Goraždanske štamparije*, druge u istorije štampe na srpskom jeziku i na Balkanu.

Izdavačka kuća *Mitropolije crnogorsko-primorske* predstavila je izabrana dela mitropolita crnogorsko-primorskog Amfilohija (Radovića) u 36 knjiga. Interesovanje je bilo veliko, a na sajamskoj promociji govorili su,

SPC u prepunoj sajamskoj sali. Vladika Irinej 1980. je doktorirao na *Bogoslovskom fakultetu Atinskog univerziteta*, na temu *Tajna razlikovanja božanske suštine i energije u Svetoj Trojici po svetom Marku Efeskom*.

Osim mitropolita Amfilohija i vladike Irineja o doktoratu su govorili i mitropolit zagrebačko-ljubljanski Porfirije (Perić) i episkop kruševački David (Perović), koji je zbog svirke i pevanja na susjednom štand, u imao vidni problem sa koncentracijom pri iskazivanju divljenja ovom delu, koje su objavili *Beseda* – izdavačka kuća *Eparhije bačke i Matica srpska*. U publici, među brojnim sveštenstvom i službenicima *Patrijaršije*, bile su i vladike niški Arsenije i bivši kanadski Georgije. Promociju je organizovala *Patrijaršijska biblioteka* koja je, kako se čulo, ove godine zadužena za sajamski program SPC.

Vladika sremski Vasilije (Vadić) govorio je na predstavljanju monografije *Saborna crkva Svetog oca Nikolaja* u Sremskim Karlovcima, a za 26. oktobar je najavljen i dolazak episkopa diseldorfskog i nemačkog Grigorija (Durića), na sajamsku promociju njegove autobiografije, koju je objavila IK *Vukotić media*. Autobiografija vladike Grigorija *Gledajmo se u oči*, za desetak dana doživela je dva tiraža i, prema prećima izdavača, izazvala veliko interesovanje i u Srbiji i u celom regionu. To je jedan od traženijih naslova na Sajmu, koji se može naći i na štandu *Eparhije zahumsko-hercegovačke*, na kome su takoreći za jedan dan *planula* višetomna *Patrologija – Sveti oci vladike Atanasija* (Jevtića). **J. Tasić**

pore mitropolita Amfilohija i episkop buenosajreski i južnocentralnoamerički Kirilo, akademik Matija Bečković, direktor SKZ Dragan Lakićević, protojerej-stravrofor Radomir Nikčević i profesor *Bogoslovskog fakulteta Beogradskog univerziteta* Bogoljub Šijaković. Dan kasnije *Svetigora* je za izabrana dela mitropolita Amfilohija dobija sajamsku *Nagradu za najboljeg izdavača u dijaspori u 2019*, a mitropolit Amfilohije je učestvovao i na predstavljanju knjiga drugih autora.

Da li je bio planiran kao govornik ili ne, tek u četvrtak uveče iznenadio je voditelja na predstavljanju srpskog prevoda sa grčkog jezika doktorske disertacije episkopa bačkog Irineja (Bulovića), člana *Simoda* i portparola

GRUPNI PORTRET

Foto: Stanislav Milojković

Prevod je autorsko delo

Ljudi zapravo i ne znaju šta književni prevodilac radi. Često se zaboravlja da prevođenje nije nije puko *prevođenje* već ogromno poznavanje opšte kulture pre svega jezika sa koga se delo prevodi. Odajem priznanje svim prevodiocima zato što se često dešava da oni moraju i da poštuju zakonitosti dela koje prevode i u isto vreme da prevode u duhu srpskog jezika, kako bi čitalac mogao da

čita rečenicu koja teče – kazao je Vladimir Matković, novinar i kolumnista *Danasa* na *Grupnom portretu – Predstavljanje Udruženja književnih prevodilaca Srbije*.

On je primetio da je prevodiocima ponekad neophodno i po pola dana kako bi neku rečenicu ili sintagmu adekvatno preveli, a da to čitaocima bude jasno. „Prevod je autorsko delo i kad god mogu rado se

osvrnem i na prevod ako knjigu čitam u originalu“ rekao je Matković.

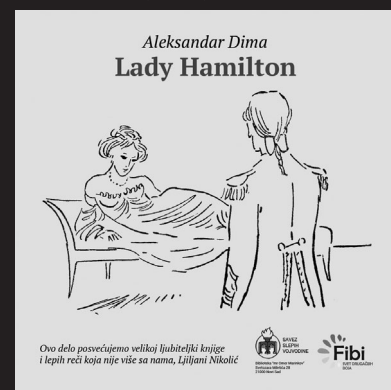
Inače, *Udruženje književnih prevodilaca Srbije* je, kako su ukazali, umetnička asocijacija koja je žilava i otporna i koja u dugom periodu postojanja uspeva stalno da se dokazuje kao plodotvorna, iako, kako kažu, njihova umetnost često biva zapostavljena.

U. Miletić

Audio knjiga Lady Hamilton na štandu Informatike

Jedina audio knjiga na ovogodišnjem Sajmu knjiga našla se na štandu *Informatike*, a reč je o delu *Lady Hamilton* Aleksandra Dime. Knjigu na dva kompaktna diska u MP3 formatu, podeljenu na 57 govornih zapisa u trajanju od 22 sata, pripremila je Fondacija *Fibi* u saradnji sa bibliotekom za slepe *Mr Omer Marinkov*, a kompletan tekst ovog romana koji ima više od 400 strana čitala je Mirjana Damjanović Vučković, novinarka i urednica *RT Vojvodine*.

Audio knjiga *Lady Hamilton* je ljubavni roman o stvarnoj, istorijskoj ljubavnoj vezi i stvarnim istorijskim ličnostima i događajima. Prati život Eme od siromaštva do uticajne dame u visokom društvu. Živela je u drugoj polovini 18. i početkom 19. veka. Titulu *ledi* Hamilton dobila je udajom za britanskog diplomatu Vilijama Hamiltona. Ljubavna veza sa slavnim admiralom Nelsonom, koja je umnogome obeležila njen život, čini okosnicu ovog romana o burnim vremenima. Iako je napisan u 19. veku, opisi ljudskih težnji, strahova i nadanja su savremenski. Ovaj za naše prostore nesvakidašnji poduhvat namenjen je svim korisnicima audio knjige u Srbiji i regionu, a posebno slepim i slabovidim osobama. **M. M. S.**

ANKETA

Koliko piraterija pogada vašu izdavačku kuću i kako se konkretno borite protiv nje?

Povod za ovogodišnje anketno pitanje izdavačima je falsifikat romana *Dosije Golubić* Milana Jankovića i njegovo pismo redakciji *Danasa*. Autor nas obaveštava da se najpre na uličnim *sajmovima knjiga* u Srbiji, a moguće i u drugim *zemljama regiona*, te u internet-pioniri pojavilo falsifikovano izdanje njegovog romana, sa novom naslovnom koricom. „Kao osnova za falsifikat poslužilo je legalno, elektronsko izdanje knjige, u izdanju *IK Media Art Contact* iz Novog Sada“, kaže Jovanović, dodajući da je ono hakerskom operacijom najpre prebačeno u *PDF* format, a kasnije je preštampano u obliku nelegalne, u *Katalogizaciji NBS* nezavedene knjige, i pojavilo se na *divljem* tržištu. „Kao izdavač tog, krivičnog gonjenja vrednog dela navedeno je *fantomsko preduzeće – Oglad* iz Zenice, a kao glavni urednik je potpisan, takođe je više nego izvesno, nepostojeći, Bojan Janjić. Ja sam apsolutno nemoćan da bilo šta učinim povodom pokretanja policijske istrage protiv ovog, verovatno, novijeg vida krivične delatnosti *izdavačke mafije*, koja bi mogla dovesti do vinovnika tog kaznenog dela i pokretanja sudskog procesa, ali pišem vam ovo u nadi da bi vam tema mogla biti izazovna za pisanje teksta koji bi ukazao na ovu nemiluju pojavu, jer, moja knjiga sigurno nije jedinstveni slučaj“, završava Janković ovo pismo. Redakcija *Danasa* obavijaće, tokom Sajma knjiga, mišljenja koja su nam pristigla od urednika ovdašnjih izdavačkih kuća.

Bez tragova

Što se tiče piraterije – nismo imali problema sa njom, ili barem ne znam da su naša izdanja štampana van našeg znanja. Pronalazili smo u prodaji na *Skribdu* elektronske publikacije naših izdanja kojima nismo mogli da uđemo u trag, to je sve što znam.

Predrag Milojević, Presing

Pirati su daleko od Robina Huda

Pretpostavljam da nam je piraterija najviše štete nanela kad se na netu pojavilo *pdf* izdanje *Luzitanije*, samo par dana nakon proglašenja dobitnika *Ninove* nagrade. Posle nekih mesec dana, uspešli smo da izdejstvujemo da se taj link ukloni a izgleda da je kasnije, po tužbama drugih, i ceo taj sajt bio ukinut. Iskreno, da se piraterija zbilja drži one robinhudovske etike, da naše knjige kači na net kako bi i sirotinja mogla nešto da pročita, ne bih imao ništa protiv. Nažalost, ti koji kače naše knjige su zapravo prave lopurde, oni bi da na nama zarade. Teši me da će čitaoci koji žele da kupe knjigu, knjigu i kupiti... Knjiga je, na svu sreću, 3D predmet, čak ima i svoj miris nakon izlaska iz štamparije. Najbolja borba protiv piraterije je da pravimo što lepše knjige i da, naravno, oni zaduženi za tehnološki kriminal budu malo efikasniji.

Goran Lakićević, Besna kobila

Cenom „konkurišemo“ piratskim sajtovima

Pitanje vezano za pirateriju je najčešće postavljano pitanje otkad smo počeli da objavljujemo

Foto: Stanislav Milojković

> DANASOV ŠTAND Hala 2 Beogradskog sajma

elektronske knjige. Protiv piraterije se, bilo da je u pitanju štampana ili elektronska knjiga, ne može učiniti mnogo ukoliko ne postoje i ne sprovode se zakoni koji bi je drastično sankcionisali. Rešenje je i nije u tome da se piraterija sankcioniše, rešenje je u promeni načina razmišljanja i shvatanja prava intelektualne svojine, bila ona u štampanom ili elektronskom obliku. U vreme kad se ne sankcioniše ni najbezobzirnije prisvajanje tuđeg teksta čak u i akademskim i najvišim državnim krugovima, teško je boriti se za poštovanje autorskih prava.

Jedino rešenje našli smo u tome da naša elektronska izdanja ponudimo po cenama koje su prihvatljive za ovdašnje uslove i time smo postali konkurencija piratskim sajtovima i forumima. Naravno da se neka naša izdanja mogu naći na internetu, i broj preuzimanja je ogroman, ali ako postoji ikakva uteha u tome što ne

možemo da se izborimo s piraterijom, onda je to činjenica da se knjige čitaju i da su oni koji su preuzeli knjige s tih satova te knjige i pročitali.

Aleksandra Rašić,
Književna radionica Rašić

naše neiskustvo i možda naivnost – ali želim da verujem da ipak živimo u pravnoj državi koja će bilo kakvu povredu autorskih prava zaista i tretirati kao krivično delo.

Nataša Atanacković, Dokaz

zainteresovanosti dela publike za određeni sadržaj i treba prosto naći način da se priđe toj zainteresovanosti. A to treba, pre svega, raditi na taj način što bi se knjiga učinila pristupačnom što širem krugu čitalaca, čime bi se samo pobudila nova glad publike za kvalitetnim sadržajima, koja bi se, opet, odrazila na potražnju kulturnih sadržaja u bilo kojoj formi ili mediju. Kultura traži kulturu. I tako u krug.

Aleksandar Božić, IPC media

„Neiskusni“ i „naivni“

Budući da smo mlada izdavačka kuća sa malim brojem izdanja, još uvek nismo imali susreta sa piraterijom. Imajući u vidu da saradjujemo sa eminentnim literarnim agencijama od kojih kupujemo prava, a da je u svakom ugovoru sa njima navedeno da moramo da ih obavestimo o bilo kakvoj povredi prava koju bi nanosila treća lica, verujem da bi se oni kao vlasnici prava svakako bavili time pred svojim sudovima. Što se tiče prevodilačke piraterije na prostoru bivše Jugoslavije, znamo da ona postoji, već smo upozoreni na to i sigurna sam da će naše starije i iskusnije kolege na ovo što ću reći odmahnuti rukom i shvatiti to kao

Poštovanje propisa

Iako su piraterija i plagijatorstvo veliki problem kako u svetu, tako i kod nas, naša izdavačka kuća zasad ne oseća njihove posledice. Naše uredništvo striktno poštuje sve propise koji uređuju tu materiju, a očekujemo i da drugi isto to rade.

Nikola Marinković,
Catena mundi

Elektronski pirati štetniji od onih u printu

Naša izdavačka kuća mahom se bavi domaćim autorima i domaćim izdanjima (shodno tome dobili smo, po peti put, nagradu na Salonu stripa u Beogradu, za najboljeg izdavača domaćih stripova) pa želim da verujem da naša izdanja nisu na meti piraterije. Uopšte, kad govorimo o pirateriji u stripu, mislim da nam više štete piratska izdanja, postavljena na serverima, u elektronskom obliku, nego u štampanom.

Igor Marković, System comics

Kultura traži kulturu

Piraterija nije zanemarljiva pojava, gledano globalno, ali za izdavače u Srbiji kao problem je minornih dimenzija u odnosu na sve ostale. Ona pak ima i pozitivne strane: kad i gde se pojavi, znak je zainteresovanosti dela publike za određeni sadržaj i treba prosto naći način da se priđe toj zainteresovanosti. A to treba, pre svega, raditi na taj način što bi se knjiga učinila pristupačnom što širem krugu čitalaca, čime bi se samo pobudila nova glad publike za kvalitetnim sadržajima, koja bi se, opet, odrazila na potražnju kulturnih sadržaja u bilo kojoj formi ili mediju. Kultura traži kulturu. I tako u krug.

Aleksandar Božić, IPC media

Milan R. Simić

[SAJAMSKI AFORIZMI]

Zlatno doba: svi pišu, niko ne čita.

Dr Orhan Dragaš

Subota 26.10.
od 16 do 19h

Potpisivanje knjige
„Dva lica globalizacije -
istina i obmane“
na štandu Albion Books-a
Hala 1, štand 1426

Sajamska
cena 500 din

www.albionbooks.rs

061/158 33 74

prodaja@albionbooks.rs